

บทคัดย่อ

การพัฒนาชุดโครงการวิจัย เดินตามพ่อ : การจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ของเกษตรกรตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน : ศึกษากรณีโจทย์ปัญหาของเกษตรกรและเครือข่ายเกษตรกรตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อทราบโจทย์ปัญหาของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่เป้าหมาย ในการนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ปัญหาคความยากจนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาคความยากจนได้อย่างยั่งยืน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ย่อย ดังนี้ (1) เพื่อศึกษาเงื่อนไขหรือปัจจัยของชุมชน เกษตรกร และเครือข่ายการเรียนรู้ของเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย ที่นำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จนประสบความสำเร็จ (2) เพื่อศึกษาบริบทชุมชน และวิเคราะห์โจทย์ปัญหาของชุมชน เกษตรกร และเครือข่ายการเรียนรู้ของเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย ที่นำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า

เงื่อนไขหรือปัจจัยของชุมชน เกษตรกร และเครือข่ายการเรียนรู้ของเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย ที่นำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จนประสบความสำเร็จ ซึ่งได้จากการสังเคราะห์เอกสารและจากชุมชนตัวอย่าง ทั้ง 32 ชุมชน สามารถสรุปเงื่อนไขหรือปัจจัยในการดำรงอยู่ได้ ดังนี้

1. ทูทางสังคม

ทูทางสังคมถือเป็นปัจจัยภายในที่ปรากฏอยู่ในชุมชนแต่ละชุมชนเอง ซึ่งก่อให้เกิดพลังความร่วมมือที่จะขับเคลื่อนชุมชนเพื่อแก้ไขและพัฒนาให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างพอเพียงและยั่งยืน ซึ่งทูทางสังคมดังกล่าวแบ่งออกเป็น

1.1 ทูมนุษย ต้องเริ่มจากผู้นำ และ ชาวบ้านในชุมชน มีความรักใคร่ ไว้เนื้อเชื่อใจ มีน้ำใจและเอื้ออาทรเพื่อนมนุษย์ มีความเชื่อในระบบคุณค่า และหลักศีลธรรมที่ดี เช่น มีคุณธรรม มีวินัย ความซื่อสัตย์ จิตสำนึกสาธารณะ ฯลฯ

1.2 ทูทางสถาบัน กลุ่ม / เครือข่าย ต้องมีความเป็นปึกแผ่น ร่วมคิด ร่วมทำ มีความเป็นชุมชน ซึ่งได้แก่ สถาบันทางศาสนา สถาบันการเมือง สถาบันการศึกษา รวมทั้งองค์กรต่าง ๆ เช่น องค์กรพัฒนาภาคเอกชน องค์กรชุมชน ชมรม อาสาสมัคร สื่อมวลชน สถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก

1.3 ทูทางวัฒนธรรม มีความเชื่อ มีจิตสำนึก มีวัฒนธรรมประเพณียึดโยงกัน ทำให้คนอยู่รวมเป็นกลุ่ม

2. ทูทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทูทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายถึง ท่าเลที่ตั้งของชุมชนที่อยู่ในภูมิภาคประเทศที่สภาพทางภูมิศาสตร์อุดมสมบูรณ์ หรือยังสามารถอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรเหล่านั้นให้ เป็นฐานในการดำรงชีวิตของชุมชนได้ รวมทั้งการเข้าถึงหรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนด้วย

3. ทูทางความรู้ สติปัญญา / เทคโนโลยี

ทูทางความรู้ สติปัญญา / เทคโนโลยี ซึ่งหมายถึง องค์ความรู้ที่เป็นทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้ที่เป็นนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีอยู่ในชุมชน และมีการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในชุมชนเองและจากการยอมรับจากภายนอก

4. นโยบาย / กระบวนการพัฒนา จากภายนอก

นโยบาย / กระบวนการพัฒนา จากภายนอก หมายถึง กระบวนการทางนโยบายจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จากภายนอกชุมชน ที่ได้ถูกนำไปใช้ในชุมชน หรือท้องถิ่นซึ่งปรากฏ อยู่ในรูปของการดำเนินการตามแผนงาน/ยุทธศาสตร์ หรือการทำโครงการต่าง ๆ (Implementation) ซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น

สำหรับการวิเคราะห์โจทย์ปัญหาของชุมชน เกษตรกร และเครือข่ายการเรียนรู้ของเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย ที่นำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ พบว่า ได้โจทย์งานวิจัยที่เกิดจากการพัฒนาโจทย์ร่วมกันระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้องในชุมชน ซึ่งได้แก่เรื่อง (1) กระบวนการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชน ตำบลดอนกลอย อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี (2) การประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความเข้มแข็งในระดับครอบครัวและชุมชน ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ บ้านหนองจิกยาว ตำบลตลุกคู่ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี (3) การเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ผลิตและผู้บริโภคข้าวปลอดภัย ของชุมชนตำบลตลุกคู่ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี (4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์แบบครบวงจร ของกลุ่มหัตถกรรมบ้านตะกรุด ตำบลเมืองกา รุ่ง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี (5) การยอมรับนวัตกรรมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของชุมชนตำบลป่าอ้อ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี และ(6) การประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายสถาบันการเงินเพื่อสวัสดิการบ้านหนองจิก ตำบลหนองยาง อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี